

Lasten ensiapu

Krista Puustinen

2021

Opiskelija ylläpitää ja edistää turvallisuutta,
työkykyään ja työhyvinvointiaan.

*Opiskelija ehkäisee lasten tapaturmia ja
antaa ensiavun*

Kuuma ja kylmä vammat

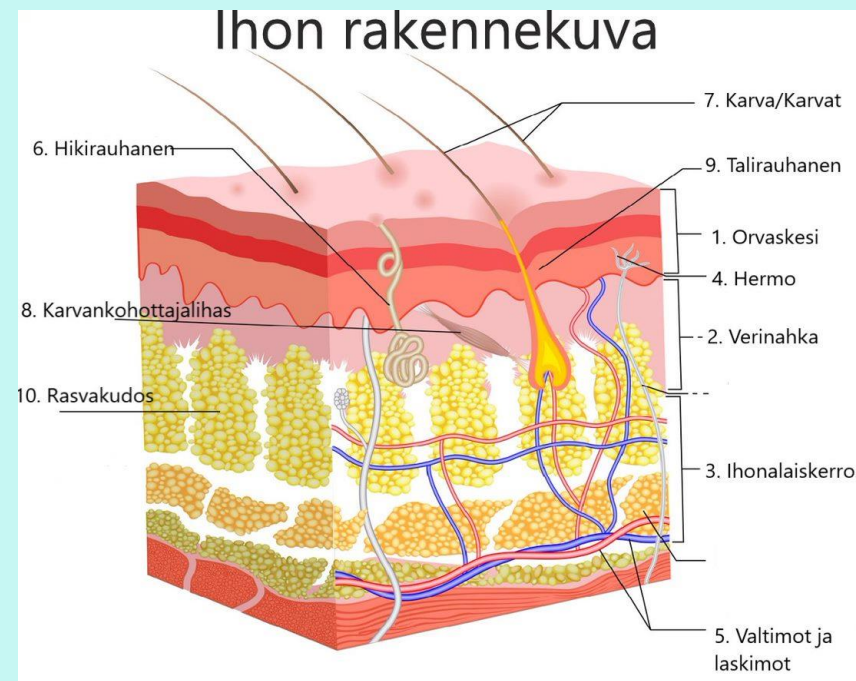
Vammojen ja häiriötilojen synty ei aina edellytä ääriämpötiloja tai äkillistä tapaturmaa.

- Sekä kuuma että kylmä voivat aiheuttaa elimistölle hengenvaarallisia elimistön häiriötiloja ja vammoja
- Tyypillisimmät ovat erityistä johtuvat palovammat ja paleltumat
- Ongelmien synty ei kuitenkaan aina edellytä ääriämpötiloja tai äkillistä tapaturmaa
 - Pidempiaikainen oleskelu kuumassa tai kylmässä voi aiheuttaa yli- tai alilämpöisyyttä → hoito vaatii ensiapua
- Palovamma aiheuttaja voi olla:
 - Kuuma neste tai höyry, kuuma esine tai syövyttävä kemikaali
- Kylmässä ihmisen keho pyrkii säilyttämään lämpönsä
 - Ihon ja raajojen verisuonten supistuminen → lämmön haihtuminen vähenee

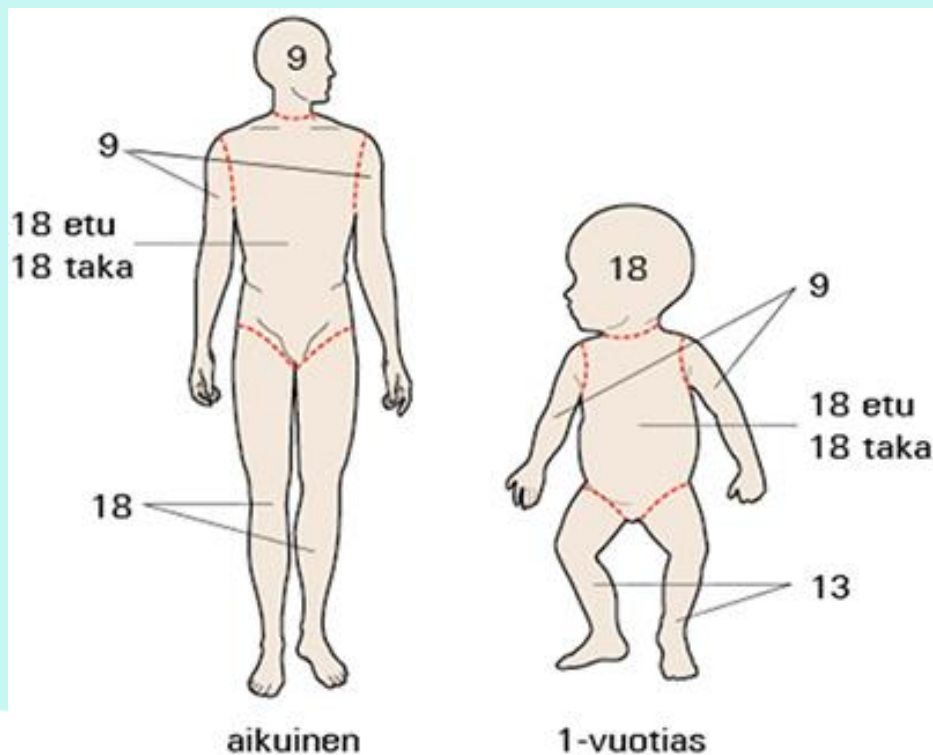

Palovammat

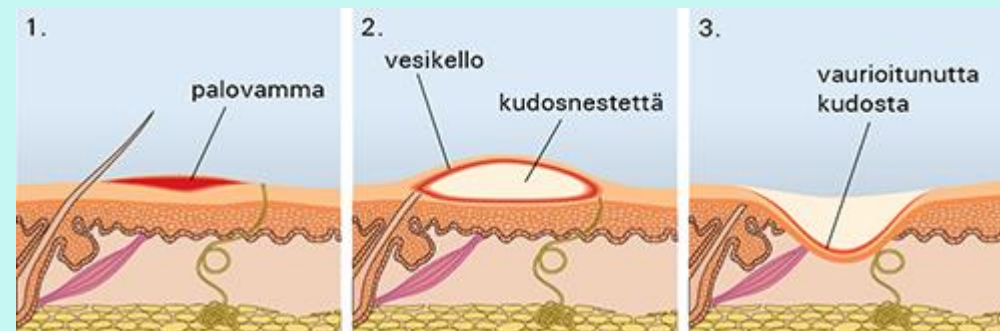
- Palovamman voi aiheuttaa:
 - Kuuma neste tai höyry
 - Kuuma esine
 - Syövyttävä kemikaali
 - Säteily
 - Sähkö
- Palovamman laajuus ja syvyys on yhteydessä:
 - Aiheuttajaan
 - Lämpötilaan
 - altistusaikaan
- Yleisimpiä aiheuttajia ovat:
 - Kuuma vesi tai höyry, myös vesihanasta laskettu kuuma vesi
 - Auringon UV-säteily
 - Avotuli, grillit, saunan kiuas

Palovammat

- Palovammojen laajuuden arviointi
 - Palovamma aiheuttaa lapselle sokin vaaran, kun vamma on kooltaan 5-10 % kehon pinta-alasta
 - Palovamma aiheuttaa aikuisille sokin vaaran, kun vamma on kooltaan 18 % kehon pinta-alasta
- Palovammojen luokittelu
 - 1. asteen palovamma
 - 2. asteen palovamma
 - 3. asteen palovamma

(Kuvat: Duodecim 2020)

Palovammojen oireet ja hoito

- Palovamman oireet:
 - Pinnallisessa palovammassa
 - iho punoittaa
 - on kuiva, turvonnut ja kipeä
 - Syvässä palovammassa
 - iho punoittaa ja turpoaa ja vamma-alueelle muodostuu rakkuloita
 - erittäin pahasti palanut iho on kuiva, kova, hiiltynyt ja tunnoton.
- Ensimmäisen asteen palovamma
 - Vamma alueen viilentäminen
 - Paranee itseksensä

Palovamman ensiapu

- Palovammaa viilennetään välittömästi haalealla vedellä noin 10 minuutin ajan.
- Jos vamma-alue on laaja tai kyseessä on lapsi, varo viilentämästä autettavaa liikaa. Pidä silloin autettava muuten lämpimänä.
- Palovamman voi suojata kevyesti puhtaalla sidoksella. Älä puhkaise rakkuloita. Pinnalliset palovammat paranevat yleensä itsestään muutamassa viikossa.
- Toimita autettava lääkärin hoitoon, jos palovamma on
 - laaja tai syvä
 - rakkulainen ja autettavan omaa kämmentä suurempi
 - kasvoissa, nivelissä, limakalvoilla tai hengitysteissä
 - syntynyt sähkön, kemikaalin, säteilyn tai höyryn vaikutuksesta
- Jos olet epävarma palovamman vakavuudesta, **soita hätänumeroon 112.**

Erityistilanteita

- Sähkötapaturmat
- Salamanisku
- Hengitysteiden palovammat
- Auringon polttama
- Auringon pistos
- Lämpöuupuminen
- Lämpöpyörtyminen
- Lämpökouristukset
- Lämpöhalvaus

Kylmän aiheuttamat ongelmat

- Kylmässä ympäristössä ihmisen keho pyrkii säilyttämään lämpönsä supistamalla ihon ja raajojen verisuonia, jolloin lämmön haihtuminen vähenee
- Jos jäähtyminen jatkuu, elimistö ryhtyy tuottamaan lämpöä lihasvärinällä
- Voimakas värinä voi aluksi lisätä lämmön tuotannon moninkertaiseksi
- Vakavassa ja pitkään jatkuneessa tilanteessa lihasvärinä loppuu ja ihminen menettää tajuntansa
- Kehon alijäähtyminen = Hypotermia
- Paikalliset ihovauriot = Paleltumat

Paleltuminen

- Paikallinen paleltuma syntyy kehon tai sen osan altistuessa kylmälle
- Lämpötilan ei tarvitse edes olla kovin matala, kun
 - tuuli, viima, ilman kosteus tai voimakas humalatila
 - Edistävät paleltuman syntymistä
- Tyypillisimpiä paleltumispaikkoja ovat
 - poskipäät, nenä, korvanlehdet, kädet ja varpaat
- Paras ensiapu on varautuminen
 - Olosuhteisiin sopiva vaatetus
 - Hakeutuminen suojaan
 - Pitää itsensä liikkeessä → lämpötuotannon kiihdyttäminen

Paleltumien oireet ja ensiapu

Oireet

- Valkeat tunnottomat laikut iholla
- Pistely
- Tunnottomuus
- Syvemmissä paleltumassa → iholle muodostuu rakkuloita
- Syvissä paleltumissa ihon mustuminen ja kuolio

Ensiapu

- Hakeudu lämpimään
 - Sisätilat tai muuhun suojaan
- Lämmitä paleltumaa 38-42 asteisessa vedessä
 - Lämmitä paleltuneita poskia, nenää ja korvalehtiä lämpöisillä käsillä, älä hiero
- Syvät paleltumavammat vaativat aina sairaalahoitoa

Alilämpöisyys eli hypotermia

- Kehon ydinlämpötilan laskiessa alle 35 asteen
 - uhkaa alilämpöisyys eli hypotermia
- Lämpötilan lasku alle 34 asteen
 - tajunnan häiriöitä ja voimakkaita lihasväristystyksiä
- Vaikeassa hypotermiassa kehon ydinlämpötila on alle 30 astetta
 - tajunnan menetys
- Lämpötilan edelleen laskiessa
 - lihakset jäykistyy ja lopulta sydän ja hengitys pysähtyvät

Hypotermian oireita

- Palelu
- Vapina ja tärinä
- Kylmä, kalpea ja kuiva iho
- Sekavuus
- Uneliaisuus
- Harhainen lämmöntunne
- Tajuttomuus
- Hengitys on harvaa ja vaikeasti havaittavissa

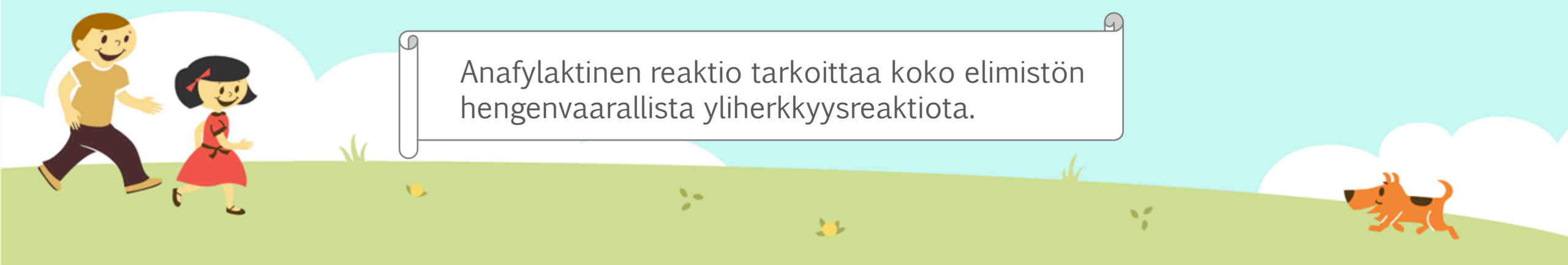
Hypotermian ensiapu

- Hakeudu sisätiloihin
 - vaihda märät vaatteet kuiviin
 - nauti lämmintä marjamehua
- Jos autettava on hereillä ja pystyy liikkumaan pidä hänet liikkeellä.
- Mikäli löydät kylmettyneen henkilön maasta makaamasta eikä hän enää itse pysty liikkumaan, älä liikuta häntä, vaan suojaa vaatteilla ja peitteillä.
- Käännä tajuton kylkiasentoon
- Elvytä elotonta
- Soita 112

Vakava allerginen reaktio (anafylaktinen reaktio)

- Vakavan allergisen eli yliherkkyyssreaktion voi aiheuttaa mikä tahansa allergiaa aiheuttava tekijä
 - ampiaisen pisto
 - jokin lääkeaine
 - ruoka-aine tai pelkkä sen tuoksu.
- Oireet alkavat usein lievempinä yleisoireina, mutta ne voivat kehittyä hengenvaarallisiksi jo muutamassa minuutissa.
 - Anafylaktinen reaktio voi pahimmillaan johtaa anafylaktiseen sokkiin ja kuolemaan

Anafylaktinen reaktio tarkoittaa koko elimistön hengenvaarallista yliherkkyyssreaktiota.

Anafylaktisen reaktion oireet

- Kädet, huulet ja hiuspohja kutisevat
- Iholla on nokkosihottumaa
- Kasvojen alueella on turvotusta (suu, silmät)
- Ääni käheytyy
- Hengitys vaikeutuu suun alueen turvotuksen levitessä hengitysteihin
- Vatsakivut, oksentelu, ripuli
- Tajunnan häiriöt

Ensiapu anafylaktisessa reaktiossa

- Soita 112.
- Auta henkilö asentoon, jossa on helppo olla ja hengittää
 - esim. puoli-istuvaan asentoon
- Kysy, onko autettavalla:
 - oma adrenaliini-autoinjektori (esim. EpiPen® /Jext®) → avusta häntä lääkkeen pistämisessä reiteen.
 - Tarvittaessa annos voidaan uusia 5 – 15 minuutin kuluttua, mikäli oireet eivät helpota.
 - Mikäli adrenaliini-autoinjektori ei ole käytettävissä, autettavalle voi antaa Kyypakkauksen® tabletteja pakkauksen ohjeen mukaan niin kauan kuin hän pystyy ne nielemään
- Tarkkaile autettavan vointia ja hengitystä, kunnes ensihoito ottaa vastuun.
- Jos autettava menee tajuttomaksi, eikä hengitä normaalisti, aloita painelu-puhalluselytys ja ilmoita hätäkeskukselle muuttuneesta tilanteesta.

Myrkyllisen aineen vaikutus riippuu sen ominaisuuksista ja elimistöön joutuneesta määrästä

Myrkytykset

- Lasten myrkytystapaturmat ovat yleisiä, mutta vakavat myrkytykset ovat harvinaisia
- Kodeissa säilytetään paljon aineita, jotka ovat vaaraksi etenkin pienille lapsille
- On tärkeää, että kaikki ”vaaralliset aineet” säilytetään lasten ulottumattomissa
 - Alkoholit
 - Lääkkeet
 - Kemikaalit
 - Hyvin happamat tai emäksiset puhdistusaineet
 - Liimat
 - Maalit
 - Liuottimet
 - Torjunta-aineet
- Luonnosta löytyvät myrkylliset kasvit ja sienet
 - Tunnistus
 - Oikea käsittely
- Myrkytyksissä aine voi joutua elimistöön
 - Suun kautta, pistämällä, hengittämällä tai iholta

Myrkytystapauksissa on tärkeää

- Selvittää oireita aiheuttava aine
 - Miten se on joutunut elimistöön
 - Millaisesta määrästä on kyse
 - Kuinka kauan tapahtumasta on kulunut aikaa
-
- Myrkytystapauksen sattuessa
 - Soita myrkytystietokeskukseen maksuton puhelu 0800 147 111
 - Jos henkilöllä on vakavia oireita, soitetaan hätänumeroon 112

Nielty myrkyllinen aine

- Eri aineiden myrkylliset vaikutukset johtuvat niiden myrkyllisyyden asteesta sekä niellystä määrästä.
- Henkilön ikä, koko ja peruskunto vaikuttavat myös myrkytyksen vakavuuteen
- Oksettamista ei suositella (rutiinin omaisesti) myrkyllisen aineen poistamiseksi elimistöstä
- Lääkehiiltä sen sijaan suositellaan aineen imeytymisen estämiseksi
 - Arvio, että nautittu määrä voi aiheuttaa oireita
- Oireet vaihtelevat eri aineiden mukaan
- Oireita voi olla esim. pahoinvointi, oksentelu, tokkuraisuus ja tajunnan tason alentuminen

Ensiapu: Nielty myrkyllinen aine

- Jos autettavalla on vakavia oireita (tajuton, kouristelee)
→ Soita 112
- Jos autettava on oireeton tai hänellä on lieviä oireita
 - Poista myrkyllinen aine suusta ja huuhtelee suu
 - Jos kyseessä on ärsyttävä/syövyttävä aine, huuhtelee suu ja anna vähän juotavaa
 - Älä okseta
 - Yritä selvittää mitä autettava on niellyt (lääke, kemiallinen tuote, kasvin tai siemenen nimi)
 - Soita myrkytystietokeskukseen
 - Anna lääkehiiltä Myrkytystietokeskuksen ohjeen mukaan

Muita myrkytys tapauksia

- Alkoholi-, lääke tai huumemyrkytys
- Häkämyrkytys
- Iho altistukset
- Altistus silmässä

